

Самоідентифікація як чинник еміграційних настроїв

Соціальні інститути України з моменту отримання незалежності і проходження ряду етапів становлення молодшої держави зазнали кардинальних змін. Важливим моментом на фоні цих змін став високий рівень соціальної мобільності українського населення, а особливо зовнішніх еміграційних процесів. Еміграційні настрої українського студентства з 1995 по 2001 р. зростали (до 40 %), з 2007 р. мали тенденцію до зменшення (до 11 %). На бажання виїхати за межі держави (з ціллю на навчання, тимчасову працю і постійне місце проживання), суттєво впливає рівень ідентичності (представник свого регіону, національності, громадянин України, радянська людина, людина світу).

Вивчення динаміки еміграційних настроїв українського студентства з використанням чинника ідентифікації особистості зроблено з результатів двох масштабних досліджень кафедри соціології ХНУ ім. В. Н. Каразіна, які проводилися в Україні, Росії та Білорусі протягом 2001-2007 р. (вибірки відповідно 1972 та 3057 респондентів).

В ході досліджень виявлено залежність між ціллю виїзду (навчання, тимчасова праця, постійне місце проживання) та рівнем ідентичності. Отже, еміграційні настрої зростають тим більше, чим більше респондент відчуває себе європейцем, людиною світу. Ціннісні орієнтації детерміновані також любов'ю до зміни місць, бажанням подивитись світ, інтересом до культурних цінностей і надбань інших держав, тим менше респондент відчуває себе представником свого регіону, своєї національності, а також громадянином України; чим більше респондент відчуває себе радянською людиною.

Орієнтованих на еміграцію менше, ніж тих респондентів хто бажає залишитись в Україні. Збереження сімейних та національних цінностей, а також гордість за приналежність до певної території, яка обумовлена родинними та історичними зв'язками, - все це стримує еміграційні настрої.

До того ж дані дослідження по Україні свідчать про високий рівень національної ідентичності українського студентства, що безпосередньо може бути пов'язано з наслідками соціокультурної трансформації, де одним із суб'єктів трансформаційної активності є студентство. Кардинальні перетворення в усіх соціальних інститутах української держави дали поштовх до осмислення трансформаційними суб'єктами себе як окремих особистостей і самоототожнення соціальними структурами.

Важливим при вивченні емігрантських настроїв студентства України стало звернення до ідентифікації як достатньо нового чинника для аналізу феномена, адже сучасний розвиток суспільства вимагає виникнення нової аргументації для пояснень суспільних явищ. (Пост)трансформаційні процеси в Україні спричинили зміни в ціннісних орієнтаціях студентів, у т. ч. в їх еміграційних настроях. Відношення себе до своєї нації, регіону, ототожнення себе з людиною світу, європейцем або радянською людиною відтворюють напрямки ціннісних орієнтацій сучасного студентства.